

Δόμνα Κόφφα, Σίσσυ Τσαβδάρια

Όψεις οικονομικής διαπλοκής και διαφθοράς στον Εθνικό Στρατό 1946-1950

Η παρούσα εισήγηση εστιάζει σε οικονομικά εγκλήματα και ατασθαλίες που εκδικάστηκαν από τα Έκτακτα Στρατοδικεία της περιόδου 1946-1950. Συγκεκριμένα, πρόκειται για αξιωματικούς του Εθνικού Στρατού όλων των βαθμίδων, όπου κατά μόνους, κατά ομάδες ή ακόμα και σε συνέργεια με πολίτες παραπέμφθηκαν και (κατά)δικάστηκαν με κατηγορίες διαφθοράς, διασπάθισης δημοσίου χρήματος, υπεξαίρεσης στρατιωτικού υλικού ή/και προμηθειών της Αμερικάνικης Αποστολής. Η ανάλυση πραγματοποιείται υπό το πρίσμα της αντίφασης ανάμεσα στο ρόλο που επιτελούσαν και τα εγκλήματα που διέπραξαν. Καθότι οι συγκεκριμένοι κατηγορούμενοι αποτελούσαν τον κατεξοχήν φορέα της διεξαγωγής του ένοπλου αγώνα, της εμπέδωσης της εθνικοφροσύνης και βασικό πυλώνα προάσπισης του Θαύματος της Οικονομικής Ανάπτυξης που συντελούνταν στη χώρα, σύμφωνα με τις διακηρύξεις των κυβερνώντων και τους πηχυαίους τίτλους των εφημερίδων.

Η περίοδος 1946-1949 έχει ταυτιστεί στην ελληνική ιστοριογραφία, αλλά και στην συλλογική μνήμη της ελληνικής κοινωνίας, με την διεξαγωγή του ελληνικού εμφυλίου πολέμου. Στο διάστημα αυτό όμως διενεργούνται δύο παράλληλες διαδικασίες, οι οποίες δεν έχουν τύχει αντίστοιχης διεξοδικής διερεύνησης, πόσο μάλλον συνδυαστικά. Ειδικότερα, αναφερόμαστε καταρχάς στην διαδικασία ανασυγκρότησης του μεταπολεμικού κράτους, και της αναδιοργάνωσης της ελληνικής οικονομίας υπό τους άξονες της ανοικοδόμησης του κατεστραμμένου σταθερού κεφαλαίου, της χάραξης της πορείας ανάπτυξης της μεταπολεμικής οικονομίας και του προγραμματισμού συντονισμένης κρατικής παρέμβασης. Την ίδια στιγμή, το αστικό κράτος και η προσκείμενη σε αυτό διανόηση εδραιώνουν ως κυρίαρχη ιδεολογία στην κοινωνία μια παραγνωρισμένη έννοια του Μεσοπολέμου, την έννοια της εθνικοφροσύνης, η οποία επιβάλλεται και διαχέεται κάθετα στην κοινωνία. Η υιοθέτηση της ιδέας της εθνικοφροσύνης, η οποία εξαρχής ήταν άρρηκτα συνδεδεμένη με τον αντικομμουνισμό, στόχευε στην άρση του προπολεμικού διχασμού ανάμεσα σε βενιζελικούς και αντιβενιζελικούς. Εν τούτοις, αντί για ενοποιητικός παράγοντας του αστικού στρατοπέδου, κατέστη η απολυτή ιδεολογία αποκλεισμού, εξοβελίζοντας από το εθνικό σώμα όχι μόνο τους κομμουνιστές, αλλά κάθε δημοκρατικό πολίτη που αρνούνταν να την ενστερνιστεί. Για την αντιμετώπιση των εμπορούμενων από μη “υγιείς εθνικά ιδέες” ενισχύθηκε και αυστηροποιήθηκε το υπάρχον προπολεμικό, αντικομμουνιστικό, νομικό οπλοστάσιο. Μία από τις βασικές καινοτομίες της περιόδου ήταν πως πλέον οι διωκόμενοι για εγκλήματα κατά της δημόσιας ασφάλειας, του κοινωνικού καθεστώτος ή/και εσχάτη προδοσία παραπέμπονταν σε Έκτακτα Στρατοδικεία.

Την επαύριο της απελευθέρωσης, όλες οι πρώην κατεχόμενες Ευρωπαϊκές χώρες έθεσαν ως στόχο την ανοικοδόμηση του κράτους και την ανάπτυξη της οικονομίας τους. Όπως όμως έχει υποστηριχθεί, στην Ελλάδα αντί για την οικοδόμηση ενός αναπτυξιακού κράτους, οι μεταπολεμικές κυβερνήσεις επικεντρώθηκαν στην οικοδόμηση του Αντικομμουνιστικού κράτους. Είναι γνωστό πως βασική οικονομική δραστηριότητα της εγχώριας οικονομικής ολιγαρχίας της περιόδου αφορούσε στην άκρατη κερδοσκοπία εις βάρος του χειμαζόμενου λαού, καθώς και των όποιων ειλικρινών επιδιώξεων ανάπτυξης της μεταπολεμικής οικονομίας. Ωστόσο, ως ένθερμοι υποστηρικτές του διεξαγόμενου “αντισυμμοριακού αγώνα” έχαιραν

πλήρους νομιμοποίησης και ασυλίας από τις μετακατοχικές κυβερνήσεις, και παρέμεναν ελεύθεροι να σφετερίζονται την ξένη οικονομική βοήθεια. Η αναντιστοιχία μεταξύ οικονομικής και πολιτικής δραστηριότητας της εγχώριας ολιγαρχίας της περιόδου έχει καταδειχθεί. Εντούτοις, η ιστορική έρευνα δεν έχει εστιάσει στο βάθος της διαπλοκής και διαφθοράς ούτε στο βαθμό διάχυσής της στα υπάλληλα στρώματα, ιδίως εάν αναλογιστούμε το δέλεαρ της ξένης βοήθειας.

Η εισήγηση αυτή διερευνά περιπτώσεις διαπλοκής και διαφθοράς στον Εθνικό Στρατό και στην προσπάθεια συγκάλυψης τους κατά την περίοδο του εμφυλίου πολέμου. Οι υποθέσεις αυτές με μία διευρυμένη ανάγνωση των έκτακτων νόμων περί “Δημόσιας Ασφάλειας” παραπέμφθηκαν στα Έκτακτα Στρατοδικεία. Τα δεδομένα που παρουσιάζονται έχουν προκύψει από πρωτογενή έρευνα που διεξάγεται στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος για την πολιτική λειτουργία της Στρατιωτικής Δικαιοσύνης της περιόδου του εμφυλίου πολέμου και στην διεξοδική μελέτη των βιβλίων Πρακτικών και Αποφάσεων των 24 Έκτακτων Στρατοδικείων. Τέλος, στόχος της συγκεκριμένης εισήγησης είναι να συμβάλει εμφατικά στο άνοιγμα της συζήτησης αναφορικά με τις πολλαπλές όψεις της καθημερινότητας κατά την πρώιμη μεταπολεμική περίοδο πλάι και πέρα από τον εμφύλιο πόλεμο.